טהורות א"ר יצחק (נפחא) כבאין מנוי אדם לנוי בהמה ורב יוסף אמר הואיל ואדם מושך בהם את הבהמה מי לא תניא מקל של בהמה של מתכת מקבל טומאה מה טעם הואיל ואדם רודה בהן ה"נ הואיל ואדם מושך בהן: וטובלן במקומן: והאיכא חציצה א"ר אמי בשריתכן לימא ר' אמי כרב יוסף סבירא ליה דאי כר' יצחק (נפחא) דאמר בבאין מנוי אדם לנוי בהמה כיון דריתכן עבד בהו מעשה ופרחה לה טומאה מינייהו דתנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה סבר לה כרבי יהודה דאמר מעשה לתקן לאו מעשה הוא דתניא ר' יהודה אומר לא אמר שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל במתניתא תני במחוללין שאל תלמיד אחד מגליל העליון את ר"א שמעתי שחולקין בין טבעת לטבעת אמר לו שמא לא שמעת אלא לענין שבת דאי לענין טומאה דא ודא חדא היא ולענין טומאה דא ודא אחת היא והתנן טבעת אדם טמאה וטבעת בהמה וכלים ושאר כל הטבעות טהורות כי קאמר ליה איהו נמי דאדם קאמר ליה ודאדם דא ודא אחת היא והתניא טבעת שהתקינה לחגור בה מתניו ולקשר בה בין כתפיו טהורה ולא אמרו טמאה אלא של אצבע בלבד כי קאמר ליה איהו נמי דאצבע קאמר ליה ודאצבע דא ודא אחת היא והתנן טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה כי קאמר ליה איהו נמי כולה של מתכת קאמר ליה ועוד שאל שמעתי שחולקין בין מחט למחט אמר ליה שמא לא שמעת אלא לענין שבת דאי לענין טומאה דא ודא אחת היא ולענין טומאה דא ודא אחת היא והתנן מחט שניטל חורה או עוקצה טהורה כי קאמר ליה בשלימה ובשלימה דא ודא אחת היא והתנן מחט שהעלתה חלודה אם מעכב את התפירה טהורה ואם לאו טמאה ואמרי דבי ר' ינאי והוא שרישומה ניכר כי קאמר ליה בשיפא קאמר לי' ובשיפא דא ודא אחת היא והתניא מחט בין נקובה בין אינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרינן נקובה אלא לענין טומאה בלבד הא תרגמא אביי אליבא דרבא בגלמי: **מתני'** חמור יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה בו זכרים יוצאין לבובין רחלות יוצאות שחוזות כבולות וכבונות העזים יוצאות צרורות רבי יוסי אוסר בכולן חוץ מן הרחלין הכבונות רבי יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב:

גמ'

טהורות. דלאו משום תכשיט מיטמאו דאין תכשיט לכלי וכלי נמי לא הוו אלא תכשיט כלי ומיהו בעודן מחוברות לכלי מיטמו עם הכלי דהוי יד לכלי דכל המחובר לו הרי הוא כמוהו: **כבאין מנוי אדם לנוי בהמה.** מתני' כגון שנעשה שיר זה לתכשיט אדם ובעודו לאדם נטמא ולאחר טומאתו נתנו לבהמה וצריך להטבילו מטומאתו ראשונה שלא יגע בטהרות: **הואיל ואדם מושך בהן את הבהמה.** חשיב ליה כלי תשמיש דאדם: **מקל של בהמה.** שרודין בו את הגמל או את האנקה. אי נמי כעין שעושין להנהיג את הדוב: **של מתכת.** דאילו של עץ פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה: **מאי טעם.** הרי צורך בהמה: **רודה.** מכה ומייסרה: **והאיכא חציצה.** שטבעת הקבוע בשיר קבוע בו בחוזק ואין המים נכנסין שם: **בשריתכן.** הכה בפטיש עד שנתפשט ונתרחב הנקב סביב סביב: **כרב יוסף סבירא ליה.** דאמר כשהן של בהמה נמי מקבלי טומאה הואיל ואדם מושך בהן הלכך כי ריתכן לאחר טומאה אכתי במילתייהו קיימי ולא פרחה טומאתן דאכתי חזו לבהמה: **דאי כרבי יצחק.** דאמר לא מקבלי טומאה אלא בעודן לאדם טומאה זו שקבלו בעודן לאדם כיון דריתכן ושוב אין נאים לאדם בטלי להו מתורת תכשיט וטהרו מטומאתן: **יורדין לידי טומאתן במחשבה.** מאחר שחישב עליו שיניחנו כמות שהוא עכשיו ולא יוסיף תיקון אחר הוא גמר מלאכתו ומקבל טומאה: **ואין עולין מטומאתן.** מאחר שחישב על העור לעשות שטיח ירד לידי טומאה ואם חזר וחישב עליו לרצועות וסנדלים לא בטל מתורת כלי ולא טהר בכך עד שיתן בו אזמל דהוי שינוי מעשה הא בשינוי מעשה מיהא עולה מטומאתו: **לתקן.** וזו היא תקונו לצורך בהמה: **לאו מעשה הוא.** לבטלו מתורת כלי: **במחוללין.** מתחלה נעשו חלולין רחבים שיש חלל בדביקתן שנתן טבעת בתוך טבעת כמות שהוא רחב: **שחולקין.** יש חילוק בהלכותיהן ואיני יודע מהו חילוקן: **אלא לענין שבת.** לענין הוצאת שבת יש חילוק בין יש עליה חותם לשאין עליה חותם כדאמר לקמן בפ' במה אשה (דף נט:): **דא ודא אחת היא.** כל טבעות דין אחד להן: **שהתקינה לחגור בה מתניו.** שקבעה ברצועה ועשאה כמין בוקל"א שעושין לסרגין של סוסים: **ולקשור בה בין כתפיו.** בתי זרועותיו בראצייר"א: **טהורה.** דהדר הויא לה כטבעת כלים ולא דמיא לאדם מושך בהם שאינו משתמש בה כלום אלא מונחת ועומדת לרצועה ומיהו עם הרצועה מקבלת טומאה אבל אם היא נוטלה ומחזירה אינה מקבלת טומאה לעצמה: **כי קאמר ליה איהו נמי.** דא ודא אחת היא: **דאצבע קאמר ליה.** ולענין שבת יש חילוק: **אלמוג.** עצי אלמוגים (מ"א י) והוא נאה: **טמאה.** דבתר טבעת אזלינן ופשוטי כלי מתכות טמאים: **היא של אלמוג טהורה.** דפשוטי כלי עץ הוא: **אלא לענין שבת.** לענין הוצאת שבת יש חילוק בין נקובה לשאינה נקובה דנקובה קתני חייב חטאת ובשאינה נקובה כגון אישפינגל"א שהיא תכשיט קתני אינו חייב חטאת בפרק במה אשה (לקמן דף ס:): **חורה.** חור שלה: **עוקצה.** פוינט"א: **חלודה.** רואיל"ה: **והוא שרישומה.** של מחט ניכר דהוי כלי וטמאה. ל"א שרישומה של חלודה ניכר בבגד היינו עיכוב תפירה וטהורה: **בשיפא.** נשופת בשופינא שקורין לימ"א שאין בה חלודה: **מותר לטלטלה בשבת.** במאי דהא חזיא ליטול את הקוץ ותורת כלי עליה: **ולא אמרו נקובה.** חלוקה להלכותיה אלא לענין טומאה בלבד דנקובה מקבלת טומאה ושאינה נקובה לא: **הא תרגמא אביי.** בפרק כל הכלים: **בגלמי.** שהוא גולם שנקלפה מן החוט ועומדת לינקב התם הוא דכל זמן שלא נקבה אינה מקבלת טומאה דהא לא נגמרת מלאכתה ולענין טומאה כלי מעשה כתיב (במדבר לא) שנגמר כל מעשהו ומיהו לענין שבת שריא דזימנין דממליך עלה ומנח לה הכי ומשוי לה מנא לנטילת קוץ אבל מחט שנגמרה מלאכתה כגון אישפינגל"א שאינה עומדת לינקב דא ודא אחת היא לטומאה: **מתני' מרדעת.** בשטי"ל ומניחין אותו כל היום על החמור לחממו דאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קריר ליה (לקמן נג.): **שהיא קשורה בו.** בגמ' (שם) מפרש: **זכרים.** אילים: **לבובים שחוזות כבולות וכבונות.** מפרש בגמרא (נג: נד.): **צרורות.** דדיהן צרורות פעמים ליבש שמהדקן כדי שלא יחלבו עוד ויתעברו או יהו שמנות לאכול ופעמים לחלב לשמור חלבן שלא יטפטף לארץ וקושרין להם כיס כדדיהן: **ר' יוסי אוסר בכולן.** דמשוי הוא: **חוץ מן הרחלים הכבונות.** שהוא שמירת לצמרן שלא יטנף והוי להו תכשיט: **יוצאות צרורות ליבש.** ר' יהודה סבירא ליה כתנא קמא דלאו משוי הוא ומיהו ליבש דמיהדק שפיר וליכא למיחש דילמא נפיל ואתי לאיתויי אבל ליחלב דלא מיהדק שפיר חיישינן:

גמ'

והא איכא חציצה. פירש בקונטרס שטבעת תקוע בשיר בחוזק ואין המים נכנסים שם ואומר ר"י דצריך לומר שפעמים מסירים אותן ועושים מהן מלאכה בפני עצמן שאם כל שעה היו קבועים בצואר הבהמה היה הכל חשיב כלי אחד ולא הוי חציצה וה"ר פור"ת פירש והא איכא חציצה לפי שהוא דבוק בצואר הבהמה: **בשריתכן.** להכי לא מוקי לה במחוללין דאין דרך השיר להיות כן: **טבעת** שהתקינה לחגור בה מתניו. נראה לר"י דהיינו לחגור מלבושיו שהן רחבים ואוגדם כנגד מתניו בטבעת כעין שפי' בקונטרס לקשור בה את כתפיו: **היא** של אלמוג וחותמה של מתכת. וא"ת והא יש בה בית קיבול מקום מושב החותם וי"ל דאין זה בית קיבול דאמרינן בית קיבול העשוי למלאות לא שמיה בית קבול: **והתניא** מחט בין נקובה בין אינה נקוב'. נראה לר"י דלא פריך אליב' דאביי דאיהו הוה מפרש שאינה נקובה היינו שניטל חוריה או עוקצה אלא אליב' דרבא פריך דלדידיה לא מצינן לפרש הכי כדמוכח בריש כל הכלים (לקמן קכג.) ותימה לר"י דכיון דלא ידע המקשה דמיירי בגלמי א"כ בלאו הכי תקשה ליה לרבא כדפריך בריש כל הכלים (ג"ז שם):

והוא

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה י:
יג ב ג שם הלכה ט:
יד ד מיי' פ"ב מהל' מקוואות הלכה טו:
טו ה מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה י:
טז ו שם הלכה ט:
יז ז מיי' פ"ד מהל' כלים הלכה ו:
יח ח מיי' פי"א מהל' כלים הלכה יד:
יט ט שם הלכה טו:
כ י מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף ו:

מוסף רש"י

כל הכלים יורדין לידי טומאתן. לידי תורת טומאה (לקמן נח:). במחשבה. כגון עור מתוקן שתחו למושבים עומד ואינו מקבל טומאה עד שיחשוב התמעלים, חושב עליו לעשותו שלחן, דלאו חסר שום מלאכה, הכשתא מיד ראוי לשלחן, מקבל טומאה מיד (מנחות סט וכעי"ז סוכה יד.) וכגון גולמי כלים, דאמר לכל שחוטין (חולין כה.) כל שעתיד לשוף לשבץ ולגרר, ואמר התם דאמתי חסרין מלאכה הוא וטהורים, ואם חישב עליו שלא לשוף ושלא לשבץ, הכואחו מחשבה זו לידי גמר מלאכה מכאן ולהבא (קדושין נט.). ואין עולין מטומאתן. משקבלוה, אלא בשינוי מעשה. שיעשה בו מעשה לקלקלם, שישברם או ינקבם, וכן עד שלא קבלו טומאה אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו לה במחשבה זו אלא בשינוי מעשה, עד שיתחיל לשוף לשבץ ולגרר (קדושין שם) וכגון עיבדו לשלחן ולגרגם וחושב עליו לרצועות וסנדלין אין מחשבתו מבטלתן מתורת קבלת טומאה (סוכה שם).

רב נסים גאון

והא איכא חציצה. בראש מסכת עירובין (דף ד) אמרו חציצין דאורייתא ניהנו דכתיב (ויקרא טו) ורחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין מים לבשרו. ועיקר דילה במס' סוכה (דף ו) ובפרק א' ובמס' מקוואות בפרק ט'. הא תירגמא אביי בגלמי. ותמצא עיקר דיבור זה בפ' כל הכלים (דף קכג) הניטלין בשבת. ואני אבאר לך פירושו כי

רבינו חננאל

טהורות, ואוקמה ר' יצחק נפחא בבאין מנוי אדם, כלומר טבעת אדם היתה ונעשית עתה שיר לבהמה. ואוקמה רב יוסף הואיל ואדם מושך בהן. פי' פעמים שמכניס אדם אצבעו באותו השיר ומושך בה הבהמה, שנמצאת טבעת העשויה לאצבעו של אדם, כמו מקל בהמה של מתכת טמאה מפני שמחזיקה אדם ורודה בה כו'. וטובלין במקומה. והא עביד חציצה, כלומר כיון שהשירין הללו נושכין זה לזה הרי מקום הנשיכה סתום ואין המים באין בהם. ופריק ר' אמי בשריתכן, כלומר ריתכן באור והטבילן כמים בעודן השירין כמו נחלים לחשות שהמים באין אליהם מכל צד. ואמרינן האי פירוקא דר' אמי דלא כר' יצחק נפחא היא, דאי אליבא דר' יצחק נפחא טבעת של בהמה יורד לקבל טומאה, אפילו אם יחשב עליה להיות טבעת של אדם, וטבעת של אדם אינה עולה מידי טומאה להבטל מעלה תורת כלי אלא בשינוי מעשה כדתנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן כו'. ואי בשריתכן הנה עשה בהן מעשה ונסתלקה תורת כלי מעליהן, ואין צריכין לא הזאה ולא טבילה. כי בעינן מעשה לסלק תורת כלי מעליהו, מעשה לקלקל, כגון שבירה וכיוצא בה, אבל ריתוך שהוא תיקון וחיזוק לכלי מתכות, כי האי גוונא אינו מעשה לטהר ולא מבטל הטומאה מעל הטבעת.

מסורת הש"ס

א) כרש"י ליתא, ב) כלים פכ"ה מ"ט [לקמן נח: סוכה יג: קדושין נט: [מנחות סט.], ג) תוספתא דכלים (ב"מ) פ"ב, ד) כלים פי"ג מ"ו, ה) תוספתא שם, ו) [לקמן נט:] כלים פי"ג מ"ו, ז) לקמן קכג. כלים שם מ"ה, ח) [לקמן קכג, תוספתא שם], ט) נ"ל אמרו, י) [לקמן קכ.] קנו: קכג. עירובין סה: פסחים יב: סוכה יג. מנחות קי. כ"מ כב. כ: קו. קט. כסוכות גנ. וע' סוכה כ': [ועיין תוס' שם ד"ה תיקון], ל) רש"ל כ' דהאי א"י שייך אחר ד"ה לידה, ואינו נרדש לא להשמיענו שנינו על מקל אבל ולאי דמה ספר רודה מכה ומיקרה היינו אלא לפרי א' של רש"י וצ"ע, פי' של רודה שמכה בו את הבהמה, מ) [עיין בכך כל"ג], נ) [ועי' תוס' סוכה יב: ד"ה מהו להיות מה שנכתב שם על הגליון יש ליישב קצת].

גליון הש"ס

גמ' ושאר כל הטבעות. עי' כלים פי"א מי"ב ברש"ש ד"ה לתפלה מן המשכב: שם דאי לענין טומאה דא ודא אחת היא. עי' לקמן קכ. ע"א תוס' ד"ה למאי חזיא: שם בשלימה. עי' לקמן קכג ע"א תוס' ד"ה הואיל ואסור לאוגנת: תוס' ד"ה היא של אלמוג וכו' לא שמיה בית קבול. עי' לעיל ד' ח ע"א תוס' ד"ה יעל שלה. סוכה דף יב ע"ב תד"ה מהו לסיוכה:

לעזי רש"י

בוקל"א. אבזם.
בראציי"א [בריבראיי"ר]. להפשיל שרוולים.
אישפינגל"א [אישפינגל"א]. סיכה ("שאינה נקובה", בניגוד למחט רגילה שהיא נקובה).
פוינט"א. חוד.
רואיירא [רודיל"א]. חלודה.
לימ"א. פצירה.
בשטי"ל. אוכף.

רבינו חננאל (המשך)

במתניתא תנא במחוללין, כלומר חלולין הן מלשון נקובים אלו השירין, המים באין בהם מכל צד ואין שם חציצה. תנא וחכמים חבילים לתוך ידו, ובלבד שלא יכרוך לתוך ידו, ובלבד שלא יכרוך ע"ג ידו, ולא ישלשל חבלים מידו יותר מטפח. שאל תלמיד את ר' אליעזר שמעתי חלוקה בין טבעת לטבעת. א"ל לענין שבת בין טבעת שיש עליה חותם לטבעת שאין עליה חותם, אבל לענין טומאה כל טבעות דינם אחד. ואסיקנא טבעת של אדם, של אצבע, של מתכת, הכל דינם אחד לענין טומאה. ובן נמי מחט שלימה, שיפא נקובה הכל דינם אחד לענין טומאה, ואם היא ניטל חרירה או עוקצה או העלת חלודה ומעכבת התפירה (או נקובה) טהורה היא. ואקשינן ולעיניך שבת אנה היא חלוקה בין מחט למחט, והתניא מחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת. ושנינן הא תירגמה אביי זו הברייתא אליבא דרבא דאמר מחט שניטל עוקצה או חרירה מדלענין טומאה לאו כלי הוא וטהורה היא, לעניין שבת נמי לאו כלי ואסור לטלטלה, מתניתא דקתני בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בגלומי כלי מתכת היא, כלומר עדיין גולם, הוא חוט של ברזל, ועדיין הוא צריך לנקבו ולחדד לו עוקם לעשותה מחט, ועכשיו אין לה לא נקב ולא עוקם, ואמרינן זמנין דמימליך עליה דהאי גולם ומשוי ליה מנא כמות שהיא, אבל מחט שניטל חרירה שלה או עוקצה לבין גרוטאות זריק לה, **חמור יוצא במרדעת** בזמן שהיא קשורה לו כו'. אוקמא שמואל בשקשורה לו מע"ש, וקיי"ל כוותיה.